

44-67-29

43-29-31 Nõukus

Muie praeguse kooli üldisemad hädad, nagu õpilaste individuaalsuse mittearvestamine, puudulik õpi-motivatsioon, õpilaste koolitõrjumise puudumine, elakolad õpilaste ja õpetaja vahel korras jt saavad suures määral alguse algklassidest. Sepärast on algõpetuse uuendamisel käesolevas kooliuuenduses eriline, põhjapanev tähtsus. Pealegi on algõpetusel üldse alustpanev tähtsus lapse edasisele arengule koolis.

Uuendusteede otsingul on tänapäeva kooli kogemuste ja loovalt töötavate õpetajate katsetuste kõrval väga oluline ja vajalik pöördumine meie mineviku progressiivse pöörandi poole. Siinjuures tuleb muidugi arvestada historisüü printsiipi — konkreetseid ajaloolisi ja majanduslik-sotsiaalseid ning demograafilisi tingimusi, milles ^{neid} pedagoogilised teekspidamised (konseptsioonid) kujunesid. Kuid need konseptsioonid ja tänapäevase kooli probleemide käsitlemis ilmneb pedagoogilise mõtte teatud järjepidevus. Olid ju ^{nt} Eesti läbiviidud aegse kooliuuenduse es suures määral samalaadised pedagoogilised probleemid, mis meid praegugi erutavad. Kuid praegu on vabarõgi sotsiaal-majanduslik olukord, demograafilise seisund, teabe — teadmiste osatähtsus tõhusalt muutunud. See kõik nõuab teadmiste lahenemist kooliprobleemidele, aga pakub ka ^{see} ^{ühthästi} ~~ka~~ uusi võimalusi ka algõpetuse korraldamises.

Millist huri võit tänapäevase kooliarendusele pakkuda 1920.-30. aastate kooliarenduse ja selle juhi Johannes Käsi pedagoogiline pärand? Millised on meil praegu ettevalmistatud nn. alternatiivne kooli — Steineri-kooli arvestatavad pedagoogilised suunited?

J. Käsi ja R. Steiner pärinevad väga erinevatest ajastutest ja on tulnud ka erinevaid teid mööda pedagoogikasse, oma pedagoogilise süsteemi loomiseni. J. Käsi tuli kooliarendusse tsaarivastase kooli ümmikohkkonnast, vana kooli realiteetidest, mis last tema olemusele ei näinud ega pidanudki vajalikuks arvestada. Käsi pöördus omaaegse eksperimentaalse pedagoogika ja (lapse-)psühholoogia poole, millel rajanus põhiliselt ka selleaegne reformpedagoogika. Neist lähtekerkadest ja Eesti kooli tegelikest olukorrad juhindudes arendas ta väga oma pedagoogilise süsteemi

R. Steiner lähtus 19. sajandi teisel poolel levinud müstilisest teosofia õpetusest ja jõuab uue sajandi alguses oma müstikaga põimitud antroposofia teoriani. Postuleerides ühiskonna nn. kolmikügenduse (Freigliederung) — meesandusele, õigusele, vaimule — peab ta vajalikuks vaimule täieliku rõõmumafust kahest etimesest. Edasi Steiner konstrueerib keerulise ja müstilise inimloomuse struktuuri (füüsiline keha, eeterkeha, astraalkeha, minatus vastavalt üleminekutega tihed) ja tuletab sellest spekulatiivset teid oma pedagoogilised printsiibid, hüljates positivistliku (eksperimentaalse) pedagoogika ja psühholoogia meetodid, kinnitades, et inimuse hinge sügavuses

on tegurid, mis ei ole mõeldavad. (Küllap ei ota keegi meie praegu hendes sügavustes kõike mõtta). Nüüd jätan Steineril oma arvu üldmõtte, J.-O. jumaliku alge tundamiseni, ka iseenda. Steiner püüab oma pedagoogilised põhimõtted alustada sellest spekulatiivsest konstrueeritud nüüdsest loomusest, mille rotab kokku tema loodud, võimudeadus. Need põhimõtted on täiesti pärinud ajuti pedagoogide ja ka lastevanemate hulgas suurt tähelepanu. Kuid need didaktilised ja metoodilised põhimõtted ja viisid on omendanud tema müstilistest antroposofiistest arutlusist suhteliselt tõttumatu, lihtsast tähendus. Need võivad väastada meie „harilikku“ kooli.

J. Käis püstitab oma süstemi aluseks lapseprintsiipideks lapseparasuse ja eluläheduse printsiibi. Lapseparasuse (eluläheduse) printsiip tähendab, et kool peab lähtuma kõrgepealt lastest, lapsepsühholoogiast, lapse tundmaõppimisest, tema üldustest ning võimudest ja kuid edasi arendama. Eluläheduse printsiip tähendab, et õppetöö tuleb lähtuda lapse maailmast, tema kodust, kodu ümbusest, loodusest. Siit tuleb Käis koduloolse printsiibi ja üldõpetuse kontseptsiooni juurde, mille põhilised sihtkohad ja rakendamise teed ning viisid omavad meie koolide püsivat tähendust. vajame hädaabiks Käisi teoste uuesti väljaandmist ja tänapäevase vastava metoodilise kirjanduse soetamist algklasside õpetajatele.

Steineri -pedagogika rõhutab samuti vajadust lähtuda lapsest, lapse eeldust ja võimete nägemist, hoidmist, arendamist. Siin ehitatakse ühikarjajalikuks lapse ealise arengu jaand, mis muutuvad lapse erinevateks vasturõu (oppimise) võimeteks konkreetse vanuse astmes. Kuid lapse arenguastmete selline range ja üldkehtivusele pretendeeriv piiritlemine ei pea erinevate laste juures tegelikkus alati paika. Iga tähelepanu juhtimine lapse ealistele arengufaasidele rikastab kahtlemata enesekasuse põhimõtet.

Oma üldpõhuse kontseptsioonis rõhutab Käsi lapse mitmekesise iseseisva tegevuse tähtsust (vaatlus, joonistamine, röövimine, meisterdamine jne). Tegevuses laps justkui avaneb, ilmuvad tema võimed ja kaldumused, laps teab rahuldust eneseteostamises, tegevuses õpit ja areneb laps. Lapsele vastava tegevuse võimaldamine peab ka praeguses koolis väärma suurema tähelepanu. Sellisel juhul liia rohkem võimalusi tunnustamistoodes, aga samuti materiaalse varustatuse poolest. Nii suudaksime oluliselt rikastada algõpetust (ja mitte ainult algõpetust).

Steineri -pedagogikas ehitatakse kesksel tähelepanu nii õpilaste tegevus kui kogu kooli teos kunstialasele karratusele. See puudutab mitte ainult kirjutamist kunstioppemiseid, vaid kõiki õppeaineid ja samuti ruumide kujundust. Ilmselt soodustab see kogu lapse võimete arenemist ja niingil määral integreerib noore inimese kujunemist. Tähtis, efektiivne on ^{meil} ~~ta~~ täheldatud ka süsteemsega muusika- ja kunstiklasside õpilaste juures. Kirjitus rõhustab põhjalikumalt uurimist ja rakendamist algõpetuses.

Käsi töös ei ole esteetiline karratusse kuusimused leidnud

sellist eriti rõhutatust. Loodusmehena erialalt õpetab ta loodus-
hoide ning nägema loodust elu. Tema juhitud Võru Seminaris
olid aga kunstialane karratus ja õpilaste sellialased harrastused
värvilised kohad.

Erinevalt Steineri-pedagoogikast esitab käis oma käsituse
isiksuse ja ühiskonna, individuaalse ja sotsiaalse vahelkorra
karratuse. J. Käis seab õpetuse ja karratuse peamärgiks isiklike
karratuste, tema potentsiaalse individuaalse vaimse rikkuse
väljaarendamise, et sel teel jõuda rikka ja tugeva demo-
kraatliku ühiskonnani. Käisi järgi aitab kool sellise isiksuse
kujunemisele kaasa just õpilaste isetegemise ja individuaalse
tööviisi teel. Sotsiaalse karratuse eesmärk ei ole käisit mingi kindel
ühitavine kodaniku mudel ega kujuta ühiskond temal mingit sellist
kodanike massi. Sotsiaalse karratuse alal on käis meil lähedastel.
Ta suunab õpetaja ja õpilase kõrgema koduarmastuse juurde,
sealt kodumaa-armastuse juurde, rõhutades selle juures mitte
üldi poliitilist aspekti, vaid uskalt kodu- ja kodumaatunnetust,
tema rahvat, ajalugu, loodust. See kõlab väga kaasaegselt.

K. Steiner eitab samuti ja kategooriliselt laste karratamist mingi
rikkiku mudeli järgi. Ta postuleeris kogu vaimuelu, s. h. kooli
sõltumatust riigist ja selle ideoloogiast, kuid Steineril jääb talle
puudu ~~ka~~ kodu ja kodumaa-armastusest tema süsteemis. Ta
suunab areneva noore inimese, kõrgema vaimsete olendite ja
jumade tunnendamise poole.

Pragu kooliühendus ja eriti algõpetuse uuendus pöördleb õpilase ja õpetaja vahelkorra muutmist õpetasõbralikumaks, et õpilane tunneks end koolis hästi. Siin ka käisi pedagoogilise süstemi ja Steineri-pedagoogika põhiküsimusi. Kuid probleemide lahendamise on hül erinev. Käisilikus koolis on õpetaja isetegev ja isotoeva ning isemõtteva õpilase abistaja ja suunaja, õpikute, õpperahendite ja tööjuhendite kasutamisel, hoidudes omapoolset aktiivset õppeaine etitamisest. Loomulik koostöö-vaherol õpetajaga ja kogu klassikollektiiviga kujuneb klassis koduloolise üldõpetuse ja isetegevuse ning individuaalse tööviisi tundides. Steineri-koolis ulistatakse töötada ilma õpikuta, (vähemalt nooremates klassides), ja õpetajat loetakse ise tähtsaimaks õpperahendamaks. Värvalt küll suudab ka hea õpetaja arundada head õpikut ja häid õpperahendeid! Siin on meie kool, massiline kool vähemalt, Eigen valida käisilik suundumus.

Põhiliselt lahendavad Käisi koolkonna didaktika ja Steineri-kooli kontseptsioon üldpedagoogilisi küsimusi ühes ja samas suunas üldõpetuse korraldus, mis praegu on PNU algõpetuse sektori juhendamisel juurdumas meie koolis, rajaneb põhiliselt Käisiliku kontseptsioonile, kuid seda võib ja tuleb rikastada Steineri-kooli tööviisidega. J. Käisi koolkonna pärandit ei või vaadelda kui midagi jäika ja muutumatut, vaid see areneb edasi uute loovate otsingute keel uutes olukordades. Ka Steineri-kooli kontseptsiooni ei tule vaadelda kui midagi jäika, muutumatut. See peaks samuti varieeruma konkreetses keskkonnas, sehvast juba ka

rahvuslikult pedagoogilist pärandust. ^{Meil} tuleb jätkata tööd
 üldpõlve tänapäevase kontseptsiooni täristamisel, arvestades
 siin käsitatud pedagoogiliste korralduste päranduste
 raskustest rikkastamise võimalusi, meie oma õpetajate loovust,
 Soome kolleegide kogemusi ja nendega eelvõetavaid riis-
 uvimusi, mille kohta on vastavad plaanid koostatud.

Ferdinand Erzen

detsember, 1989

11

(8)

Rakendatavuse probleem ka käsi süsteemi
pinnemistendilam (h. Lätt), laialdasimalt
"käsitatakse". Ja see ei ole vastupidine Steineri-
käsi pedagoogikat tuleks mõistada, arendada
edas: müüakse, s. h. m. Steiner-pede-
googikaga.